

Słowo wstępne

Obecny, jedenasty tom czasopisma „Res Gestae” zawiera – obok artykułów podejmujących różnorodną tematykę – także dział „Forum”. Zamieszczone w nim teksty są sprofilowane na jeden temat bądź zagadnienie, pozostające albo poza aktualnym nurtem w historiografii, albo też budzące nieustanne kontrowersje. Do nich należy szeroko pojęta problematyka granic i pogranicza, która – od czasu wystąpienia F.J. Turnera podczas dorocznego zgromadzenia Stowarzyszenia Historyków Amerykańskich w Chicago w 1893 r. – stała się wiodącym nurtem najpierw w historiografii Stanów Zjednoczonych, a obecnie także w historii świata.

Niniejszy tom jest kontynuacją tematyki związanej z granicami i pograniczem, która została podjęta przez Redakcję w numerze 6. naszego czasopisma. Tym razem jednak akcent został przeniesiony ze sfery politycznej oraz etnicznej na sferę kultury materialnej, duchowej, religijności oraz mentalności narodów i społeczeństw osiadłych w pobliżu bądź po obu stronach granicy. W przygotowaniu tomu jedenastego czasopisma udział wzięli badacze z Czech, Słowacji, Węgier oraz z Polski, podejmujący w swych pracach problematykę związaną z granicami i pograniczem. Zaprezentowane przykłady, odnoszące się do stosunków polsko-słowacko-węgierskich, polsko-czeskich, czesko-słowacko-ukraińskich (ruskich) oraz czesko-niemieckich, ukazują zarówno kształtowanie się politycznych i kulturowych uwarunkowań mających wpływ na przebieg i charakter granicy oraz jej oddziaływanie na szereg aspektów życia sąsiadujących ze sobą narodów, jak też (a może bardziej) lokalnych wspólnot.

Inne zagadnienie, jakie zostało podjęte, dotyczy pamięci i sposobu jej utrwalenia oraz roli edukacji – także w promowaniu lokalnego dziedzictwa

historycznego, jego walorów przyrodniczych i pozostałości w kulturze materialnej. Zakres chronologiczny artykułów obejmuje okres średniowiecza, XIX wieku aż po czasy współczesne. Pod względem terytorialnym omówione przez Autorów przykłady odnoszą się do krajów środkowej Europy. Wspólna przeszłość i specyfika historyczno-kulturowa regionu dostarcza bogatego materiału porównawczego do ukazania podobieństw i różnic nie tylko w przypadku granicy między państwami, lecz także w odniesieniu do lokalnych wspólnot miejskich i wiejskich osiadłych w ich pobliżu. To stanowi dobrą okazję do ukazania specyfiki granicznej na przykładzie regionu tak bardzo naznaczonego podziałami w ciągu dziejów, będących następstwem (niekiedy tragicznych) przemian historycznych. Geograficzne położenie środkowej Europy pomiędzy wschodnią a zachodnią częścią kontynentu czyni ten region interesującym w badaniach szeroko pojętej problematyki granic i podziałów, także w odniesieniu do sfery tradycji i kultury.

Krzysztof Polek